

ΛΑΜΠΡΟΣ ΚΑΤΣΩΝΗΣ

Ὁ Λάμπρος Κατσώνης ἐγεννήθη ναυτικός, ἐν τῇ ἀκριβοστάτῃ τῆς ῥήσεως ταύτης σημασίᾳ. Ὁ Μιαούλης καὶ ὁ Κανάρης, οἵτινες εἶδον τὸ φῶς τῆς ἡμέρας παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ ἐν αὐτῇ νηπίθην ἐβίωσαν καὶ ἠσκήθησαν, ἐνοοῦμεν πῶς ἀπέβησαν κατ' ἀρχὰς ναῦται ἀτρόμητοι καὶ ἔπειτα κυβερνᾶται πλοίων ἐπιτήδευοι. Ὁ δὲ Λάμπρος γεννηθεὶς εἰς πόλιν μεσόγειον καὶ διαγαγὼν βίον χερσαίον, πρώτην φοράν εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 35, ἄνευ οὐδεμιᾶς προασκήσεως, ἐγένετο πλοίου κυβερνήτης· μετὰ ἓν ἔτος δὲ ἀνέδειξεν ἑαυτὸν ναύαρχον στολίσκου δι' οὗ διέπραξε λαμπρά κατορθώματα· καὶ εἰς ἡλικίαν ἐτῶν 40, ἐγκαταλιπὼν πάλιν τὴν θάλασσαν, διήγαγε τὸ λοιπὸν τοῦ βίου ἰδιωτεύων. Ὅθεν δικαίως δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ὅτι ἐκ κοιλίης μητρὸς ἐπλάσθη ναυτικός ὁ ἀνὴρ.

Ὁ Λάμπρος Κατσώνης ἐγεννήθη εἰς Λεβαδείαν τῆς Βοιωτίας περὶ τὸ 1752. Νεώτατος ἔτι ὢν κατετάχθη ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης εἰς ἓν τῶν ταγμάτων, τὰ ὁποῖα συνεκροτήθησαν ὑπὸ τῶν Ῥώσων, οἵτινες ἀπὸ τοῦ 1770 μέχρι τοῦ 1774 προεκάλεσαν καὶ ὑπεστήριξαν τὴν τότε ἐπανάστασιν τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων κατὰ τῆς Ὀσμανικῆς κυριαρχίας. Μετὰ τὴν συνομολογηθεῖσαν δὲ μεταξὺ Ῥωσίας καὶ Τουρκίας τῷ 1774 εἰρήνην καὶ τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ῥωσικοῦ στόλου εἰς τὰ ἴδια, ὁ Λάμπρος, ὅστις ἐπὶ τοῦ πολέμου εἶχε προαχθῆ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ ὑπαξιωματικοῦ, ἀπῆλθε μετὰ τριςχιλίων περίπου συναγωνιστῶν Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν εἰς Ῥωσίαν καὶ συγκατελέχθη ὡς ἀξιωματικὸς ἤδη εἰς τοὺς στρατιωτικῶς μὲν ὀργανωθέντας ἐκείνους πρόσφυγας, ἐγκατασταθέντας δὲ εἰς τὰς πόλεις Γενί Καλαὶ καὶ Κέρτσιον τῆς Κριμαίας. Ἐκεῖ διέπρεψεν ὑπὸ τὸν Ποτέμκιν εἰς τὸν κατὰ τῆς Περσίας πόλεμον καὶ, ἐπαναληφθέντος τῷ 1787 τοῦ μεταξὺ τῆς Ῥωσίας καὶ τῆς Πύλης πολέμου, ἀπέδειξε διὰ ναυτικῶν τολμημάτων περὶ Κριμαίαν ὅτι ἦτο αὐτῆς οὐδὲν ἥττον ἐπιτήδειος ἢ στρατιώτης. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἐμελλε νὰ ἐξέλθῃ τῆς ἐντίμου μὲν, ἀφανοῦς δὲ ταύτης θέσεως, ἵνα προαχθῆ διὰ μιᾶς εἰς περιωπὴν ἱστορικήν.

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου τούτου πολέμου αὐτῆς κατὰ τῆς Τουρκίας ἡ Αἰκατερίνη Β' ὑπέκρινεν, ὅπως καὶ ἐπὶ τοῦ πρώτου, τοὺς Ἕλληνας εἰς ἐπανάστασιν· καὶ τότε οἱ ἀρματωλοὶ καὶ οἱ κλέφται, ἐνωθέντες μετὰ τῶν Σουλιωτῶν καὶ ἀπαρτίσαντες στρατιὰν γενναίαν καὶ οὐχὶ εὐάριθμον, ἐπραξάν ἔργα πολεμικῆ μνήμης ἀξία κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων. Οὔτε ἡ Πελοπόννησος ὅμως, οὔτε αἱ νῆσοι ἐκινήθησαν, κκῶς ἔχουσαι ἔτι ἀπὸ τῶν συμφορῶν τῆς ἀποτυχούσης προηγουμένως ἐπαναστάσεως. Ὁ εἰς Ἑλ-

λάδος λοιπὸν ἀντιπερισπασμὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ἀποβῆ σπουδαῖος καὶ ὠφέλιμος εἰς τὴν Ῥωσίαν εἰμὴ ἐὰν ἐπήρχετο αὐτὸς ὁ τῆς Βαλτικῆς στόλος εἰς τὴν Μεσόγειον. Οὕτω μόνον ἠδύνατο νὰ ὑπάρχῃ πιθανότης, ὅτι θέλουσι πάλιν ἄρει τὰ ὄπλα αἱ Ἑλληνικαὶ χώραι, ἡ δὲ Ὀσμανικὴ κυβέρνησις θέλει ἀναγκασθῆ νὰ τρέψῃ πρὸς μεσημβρίαν ἀξιόλογον τῶν δυνάμεων αὐτῆς μέρος καὶ ἰδίως τῶν ναυτικῶν δυνάμεων, ἀποβαίνουσα ἀσθενεστέρᾳ καὶ μᾶλλον εὐάλωτος ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ καὶ εἰς τὰς περὶ αὐτὸν χώρας, ὅπου ἦτο τὸ κύριον τοῦ ἀγῶνος στάδιον. Καὶ τῶντι εἶχε παρρασκευασθῆ στόλος Ῥωσικὸς εἰς Κρόνστατ, ἵνα καταπλεύσῃ εἰς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ὑπὸ τὸν ναύαρχον Γρέυγ' ἀλλ' ἐκραγέντος πολέμου μετὰ τὴν Σουηδίας καὶ Ῥωσίας ὁ στόλος οὗτος ἐδέησε νὰ μείνῃ ἐν τῇ Βαλτικῇ. Ὅθεν ἄλλο δὲν ἔμενεν εἰμὴ νὰ συγκροτηθῆ Ἑλληνικὴ τις ναυτικὴ δύναμις, ἱκανὴ νὰ ἐπαγάγῃ τὸν ποθοῦμενον ἀντιπερισπασμὸν.

Τίς συνέλαβε τὴν πρώτην περὶ τούτου ἰδέαν; Ὁ Ἄγγλος Eton, ὅστις ἔγραψε μικρὸν μετὰ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος γεγονότα συγγραφήν περὶ τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους ἐμπειροτάτην ἄμα καὶ συμπαθεστάτην πρὸς τοὺς Ἕλληνας, φαίνεται ἀποδίδων τὴν περὶ τοῦ πράγματος πρωτοβουλίαν εἰς τοὺς ἐν Τεργέστη Ἕλληνας, οἵτινες καὶ κατέβαλον ἐν μέρει τοῦλάχιστον τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην. Ἀλλ' ἐν τῇ βιογραφίᾳ τοῦ Λάμπρου Κατσώνη, ἣν συνέταξεν εἰς τῶν μετ' αὐτοῦ συναγωνισθέντων ἀνδρῶν καὶ ἦς τὸ πρῶτον μέρος ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ Κλεισιῷ τῷ 1872 (φύλλ. 553 καὶ ἐπ.) λέγεται, ὅτι τὸ σχέδιον συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Λάμπρου διατελοῦντος ἔτι περὶ τὰ τέλη τοῦ 1787 εἰς τὸν περὶ τὴν Κριμαίαν Ῥωσικὸν στρατόν. Ἐγκριθείσης δὲ τῆς προτάσεώς του ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου Ποτέμκιν, ὁ Λάμπρος ἀνεχώρησε διὰ ξηρᾶς κατὰ τὸν ἰανουάριον μῆνα 1788 καὶ φθάσας διὰ τῆς Αὐστρίας εἰς Τριέστιον ἠγόρασε παρὰ τινος τῶν ἐκεῖ πλουσίων πραγματευτῶν, Κουρτοβίχη λεγομένου, μίαν κορβέταν 28 κανονίων κατασκευῆς Ἀμερικανικῆς, τὴν ὁποίαν ὠνόμασε Βόρειον Ἀθηνᾶν. Ἐκ τῆς αὐτῆς ὡς αὐτῶς βιογραφίας συνάγεται, ὅτι ἡ ἐναρξὶς τοῦ ἐπιχειρήματος ἐγένετο ἄνευ οὐδεμιᾶς χρηματικῆς καταβολῆς ἐκ μέρους τῶν Ῥώσων· ἑραδύτερον ἢ Ῥωσικὴ κυβέρνησις ἐπεμψε μὲν εἰς τὴν Μεσόγειον διαφόρους αὐτῆς ἀποστόλους καὶ χρήματα, ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἐπὶ τοσοῦτον κατεχράσθησαν τὴν ἐντολήν ἣν ἔλαβον ὥστε ὀβολὸν δὲν ἔδωκαν ὑπὲρ τοῦ ἔργου. Τοῦτο λέγεται ῥητῶς ἐν τῇ ἀναφορᾷ ἣν ὑπέβαλεν εἰς τὴν αὐτοκράτειραν κατὰ ἀπρίλιον τοῦ 1790 ἡ ἐν Πετροῦπόλει προσβεία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους· καὶ προστίθεται ῥητῶς πάλιν ὅτι τὰ πάντα ἐγένοντο διὰ χρημάτων Ἑλληνικῶν. Τὸ αὐτὸ δὲ ἐπαναλαμβάνεται ἐν τῇ διαμαρτυρῇ ἣν κατὰ

μαίον τοῦ 1792 ἔγραψεν ὁ Λάμπρος κατὰ τῆς ὑπὸ τῶν Ῥώσων ἐγκαταλείψεως αὐτοῦ. Ἐκ τῶν μαρτυριῶν τούτων συνάγεται μετὰ πάσης μὲν βεβαιότητος, ὅτι ὁ Ἑλληνικὸς στολισκὸς ὑπῆρξε δημιουργήμα Ἑλληνικόν· μετὰ πλείστης δὲ πιθανότητος, ὅτι ἡ πρωτοβουλία τοῦ ἐπιχειρήματος ἀνήκει εἰς τὸν Λάμπρον· ἴσως ἡ ἰδέα ἐκυφορήθη σύναμα ἐν τε Τερζέστη καὶ ἐν τῇ κεφαλῇ τοῦ ἐξόχου ἐκείνου πολεμικοῦ ἀνδρός, ἀλλὰ, ὅπως ὑπὸ τῶν πραγμάτων αὐτῶν ἀπεδείχθη, αὐτὸς καὶ μόνος ἐξετέλεσε τὸ προκείμενον βούλευμα.

Τῶντι δὲ Λάμπρος ἐκπλεύσας ἐν ἔαρι τοῦ 1788 μετὰ τῆς Βορείου Ἀθηνᾶς καὶ δύο ἄλλων πλοίων, ὡς φαίνεται, κατώρῃσε τὸ μὲν διὰ λειῶν, τὸ δὲ διὰ τῆς μετ' αὐτοῦ συμπράξεως ἐτέρων τιγῶν Ἑλληνικῶν πλοίων, ἰδίως Σπετσιωτικῶν, γὰρ συγχροτήση στολισκὸν 18 σκαφῶν, γὰρ κατασκευάση ναύσταθμον εἰς Κέα καὶ ἐπὶ τέσσαρα καὶ 1/2 περίπου ἔτη, ἤτοι μέχρι τοῦ Ἰουνίου 1792 γὰρ κυριαρχήση πολλάκις τοῦ Αἰγαίου. Ὅτι προσέβαλεν ἐπιτυχῶς πολλὰ τουρκικὰ παράλια καὶ ἐπροξένησε φθορὰν μεγάλην εἰς τὸ τουρκικὸν ἐμπόριον, δὲν εἶναι ἄπορον· ἀλλ' ἐπανειλημμένως ἀντιπαρετάχθη καὶ ἐνίοτε εὐδοκίμως κατὰ φρεγάδων καὶ δικρότων· εἰς τοῦτο δὲ μάλιστα τὸ μέρος τῶν ἀγῶνων αὐτοῦ δέον γὰρ ἐπιστήσωμεν προσοχὴν τινα, ἵνα μὴ φανῶσι τὰ περὶ αὐτοῦ θρυλούμενα μυθώδη. Εὐτυχῶς αἱ περιπέτειαι τῶν ναυτικῶν ἄθλων τῆς τελευταίας ἡμῶν ἐπαναστάσεως ἐξηγοῦσιν ἀποχρώντως τὸ περὶ οὗ δὲ λόγος γεγονός.

Τὰ πλοῖα τοῦ Λάμπρου δὲν ἔφερον εἰμῆ 20-26 τὸ πολὺ πυροβόλα· ἰδοὺ δὲ πῶς περιγράφει μίαν τῶν μαχῶν αὐτοῦ ὁ προμνημονευθεὶς ἀρχαῖος βιογράφος, ὅστις καὶ αὐτόπτης ἐγένετο τῶν πραγμάτων. Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουνίου 1789 ὁ Λάμπρος ἀπῆντησε μετὰ ξὺν Μυκόνου, Σύρου καὶ Τήνου 14 ὁσμανικὰ σκάφη, ἐξ ὧν 3 δικρότα 7 1/2 πυροβόλων, καὶ 4 φρεγάδας. «Ὁ Λάμπρος ἄρας τὰς ἀγκύρας ὤρμησε κατὰ τοῦ Ὀθωμανικοῦ στόλου μακρόθεν πυροβολοῦντος. Πλησιάζας οὖν καὶ κατατάξας τὸ στόλον τοῦ Λάμπρου ἤρξατο τῆς ναυμαχίας. Αἱ δὲ ἀλλεπάλληλοι σφαῖραι ριπτόμεναι εὐστοχώτερον ἐκ τοῦ στόλου τοῦ Λάμπρου, ἐπροξένον μεγίστην φθοράν. Διαρκούσης δὲ τῆς μάχης τρεῖς ὥρας, οὐδεὶς ἐκ τῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Λάμπρου ἐβλάφθη. Τελευταῖον οὗτος ἀπεφάσισε γὰρ λάβῃ εὐκαιρίαν γὰρ ἀρπάξῃ πλοῖα τινά. Ὅθεν ἀπέστειλε δύο ταχύδρομα πλοῖα ὑπὸ γενναίων καὶ ἐμπειρῶν ἀρχηγῶν διοικούμενα, τὸ μὲν ὑπὸ τοῦ καπετὰν Ἐμμανουὴλ Μουρτσουνάκη Κρητὸς 26 κανονίων, τὸ δὲ ὑπὸ τοῦ καπετὰν Μήτρου Καρακατσάνη Σπετσιώτου 22 κανονίων, διὰ γὰρ ἐπιπέσωσιν εἰς τὰ σεβέκια, καὶ τριῆρεις ὑπερσπιζομένους ὑπὸ τῶν τριῶν δικρότων καὶ οὕτω

γὰρ ἐπιτύχῃ τοῦ σκοποῦ. Δοθέντος δὲ τοῦ σημείου πρὸς τοὺς δύο ἀρχηγούς, παρ' οὐδὲν οὐτοι λογιζόμενοι τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ὑπερβολικὴν δύναμιν τῶν ἐχθρῶν, προσέβαλον κατ' αὐτῶν. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Τουρκικὸς ναύαρχος ἔστειλε παρευθὺς εἰς βοήθειαν τῶν πλοίων του τὰς τέσσαρας φρεγάδας, καὶ οὕτω διαιρεθέντος τοῦ ἐχθρικοῦ στόλου ὁ Λάμπρος ὤρμησε μὲ ἀπαραδειγμάτιστον γενναϊότητα κατὰ τοῦ ναυάρχου προθυμοποιούμενος γὰρ κυριεύσῃ τὸ πλοῖόν του 7 1/2 κανονίων. Οἱ δὲ ἐτοιμασθέντες γὰρ εἰσπηδήσωσιν Ἑλληνες ἦσαν 180, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐτάχθη ἀρχηγὸς ὁ καπετὰν Ἀνδρέας Λυκιαρδόπουλος, Κεφαλλην. Ταύτην τὴν ὁρμὴν τῶν Ἑλλήνων ὡς εἶδεν ὁ ναύαρχος, ἐφοβήθη καὶ ἐτράπη εἰς φυγὴν. Διώκων δὲ αὐτὸν ὁ Λάμπρος καὶ κατὰ πρύμνην πυροβολῶν ἠνάγκασεν οὕτω καὶ τὸν λοιπὸν στόλον γὰρ ἀκολουθήσῃ τὰ ἴχνη τοῦ ναυάρχου καὶ γὰρ τραπῆ ὅλος εἰς φυγὴν, καταδιωκόμενος ἕως ἐσπέρας. Ἀλλὰ ἀγαθὴ τύχη τῶν Τούρκων τὰ πλοῖά των ἦσαν ταχυπλοώτερα τῶν τοῦ Λάμπρου καὶ οὕτως ἐσώθησαν. Νυκτὸς δὲ καταλαβούσης, ὡς εἶδεν ὁ Λάμπρος, ὅτι δὲν δύναται γὰρ φθάσῃ τὰ ἐχθρικά πλοῖα, ἐπέστρεψεν εἰς Κέα διὰ γὰρ διορθώσῃ τὰ βλαφθέντα εἰς τὴν ναυμαχίαν ἰδικὰ του. Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ ἐφονεύθησαν ἐκ τῶν τοῦ Λάμπρου τέσσαρες εἰς τὸ πλοῖον τοῦ Μουρτσουνάκη καὶ ἑπτὰ ἐπληγώθησαν· εἰς δὲ τὸ τοῦ Μήτρου δύο ἐφονεύθησαν καὶ πέντε ἐπληγώθησαν, καὶ εἰς τὸ τοῦ Λάμπρου ἐπληγώθησαν ἑννέα· εἰς δὲ τὰ ἄλλα πλοῖα δὲν ἐβλάφθη οὐδεὶς. Ἐκ δὲ τῶν Τούρκων ἐφονεύθησαν πλῆθος ἄπειρον καὶ ἐπληγώθη εἰς τὴν σιαγὸνα καὶ ὁ ἴδιος ναύαρχος. Πρὸ τῆς ἐνάρξεως δὲ τῆς ναυμαχίας ταύτης ἐν πολεμικὸν Γαλλικὸν πλοῖον παρευρεθὲν κατὰ τύχην ἐπερίμενε γὰρ ἴδη τὴν ἔκβασιν αὐτῆς· καὶ πάντες οἱ ἐν αὐτῷ ἐθαύμασαν τὴν ἀμίμητον τόλμην καὶ γενναϊότητα τοῦ Λάμπρου, ὅστις δυνάμενος γὰρ ἀποφύγῃ τὴν μάχην δὲν ἠθέλησεν, ἀλλ' ἀντιταχθεὶς εἰς δυνάμεις πολὺ ἀνωτέρας τὸσον ἀνδρείως καὶ τεχνικῶς ἐπολέμησεν, ὥστε ἔμεινε νικητὴς κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ δὲ πλοῖαρχος Γάλλος ἐπαινῶν τὸν Λάμπρον ἐξεφώνησε τὰ ἑξῆς· «Εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους τοὺς Εὐρωπαίους, ὅτι οἱ ἀπόγονοι τῶν Ἑλλήνων εἰσέτι καὶ νῦν διασώζουσι τὴν προπατορικὴν ἀρετὴν καὶ ἀνδρίαν. Ἡ παιδεία μόνον ἀπέλιπεν αὐτούς. Ἄν ὅμως, Θεοῦ θέλοντος, ἐπιδώσωσιν εἰς αὐτὴν, τότε ποῖος δύναται γὰρ ἀμφιβάλλῃ ὅτι καὶ οἱ ἀπόγονοι θέλουσι γίνεαι τοιοῦτοι, ὅποιοι ἦσαν οἱ πρόγονοι;»

Ἐν τῇ ἐκθέσει ταύτῃ ὑπάρχουσι τινά, τὰ ὁποῖα ἤθελον εἶναι ἀκατανόητα, ἐὰν ὁ ἀγὼν τοῦ Λάμπρου διεξήγετο οὐχὶ πρὸς Ὀσμανίδας ἀλλὰ πρὸς ἐτέρους ἀντιπάλους. Δύσκολον λ.χ. ἤθελον εἶναι γὰρ ἐννοήσωμεν διατὶ ὁ κυβερνήτης δικρότου ἐτράπη εἰς φυγὴν ἄμα ἐτοιμασθέντων τῶν περὶ

τὸν Λάμπρον νὰ εἰσπληθῶσιν εἰς τὸ μέγα αὐτοῦ σκάφος. Εὐχερῆς δὲν εἶναι ἡ ἀναπήδησις ἀπὸ τοῦ ταπεινοῦ καταστρώματος πλοίου μὴ φέροντος εἰμὴ 26 πυροβόλα εἰς τὸ ὑψηλὸν καταστρωμα δίκροτου 7½ πυροβόλων. Πρὶν πατήσωσιν εἰς τὸ πολέμιον σκάφος οἱ ἐπιτιθέμενοι ἤθελον ἀναγκαιῶς πάθει φθορὰν μεγάλην ἄνωθεν καταπυροβολούμενοι. Καὶ ἂν δὲ ἐπὶ τέλους, μετὰ δεινὸν δεκατισμὸν, κατάρθουν νὰ εἰσπληθῶσιν, ἐμελλὸν νὰ εὖρωσι πολλαπλασίους ἀνταγωνιστάς, διότι τὸ δίκροτον ἐκεῖνο ἔφερε βεβαίως περὶ τοὺς 1000 ἄνδρας. Ἄλλ' ὅστις ἤξυρει τὴν ἐσχάτην δειλίαν, ἣν ἐδειξαν πολλακίς οἱ Ὀσμανῖδαι ναύαρχοι ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐπαναστάσεως καὶ ἰδίως ὁ ἄθλιος Μεχμέτ πασᾶς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, δὲν θέλει ὑπολάβει ὡς μῦθον τὸ ὑπὸ τοῦ βιογράφου τοῦ Λάμπρου ἱστορούμενον γεγονός. Πλὴν τούτου ὅλως ἀπίθανον ἤθελε φανῆ ὅτι πλοῖα 20—26 πυροβόλων ἀντιπαρεστάθησαν κατὰ φρεγάδων καὶ δίκροτων. Πρὸδηλον ὅτι τὰ πρῶτα δὲν ἠδύναντο νὰ προσβάλωσιν ἐπιτυχῶς τὰ δεύτερα διὰ τῶν μικρῶν αὐτῶν πυροβόλων, δὲν ἠδύναντο νὰ διατρυπήσωσιν ἀποτελεσματικῶς τὰ παχέα τούτων τείχη· ἐνῶ τὰνάπαλιν, μία μόνον βολὴ φρεγάδος ἢ δίκροτου, ἐπιτυχοῦσα καίριόν τι μέρος τῶν περὶ τὸν Λάμπρον πλοίων, ἤρκει ἵνα καταποντίσῃ αὐτά. Φαίνεται ὅμως, ὅτι οἱ Τούρκοι ἦσαν καὶ τότε, ὅπως ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως, ἀδεξιότατοι σκοπευταί, καὶ ὅτι συνέβη τότε ὅ,τι πολλακίς ἐπὶ τῆς ἐπαναστάσεως ἐμαρτυρήθη ἀπὸ κυβερνήτας ξένων πλοίων αὐτόπτας γενομένους τοιοῦτων ἀντιπαρτάξεων. «Τῇ ἀληθείᾳ, ἔγραφεν ὁ κυβερνήτης τοῦ Γαλλικοῦ πλοίου ἡ *Δελφινίς* ἐν τῇ ἐπισήμῳ αὐτοῦ ἐκθέσει περὶ τῶν ναυμαχιῶν, ὅσαι διεξήχθησαν περὶ Μιτυλήνην κατὰ τὸ 1826, τῇ ἀληθείᾳ οἱ ἄνδρες οὗτοι ὑπῆρξαν θαυμαστοί, ἀναπνεύοντες καὶ καταπλέοντες ἐν τῷ ἡμισείᾳ βολῆς ἀπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὑφιστάμενοι ἀπτόητοι τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο πῦρ, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ τοὺς ἐξοντώσῃ, οὐδὲν δὲ ἄλλο κατάρθου εἰμὴ νὰ ἐξακοντίζῃ ἐπ' αὐτοὺς τὸ ὕδωρ τῆς περικειμένης θαλάσσης.» Τὸ πολὺ δυνάμεθα νὰ μὴ παραδεχθῶμεν ἀπολύτως, ὅτι, ἐνῶ περὶ τὸν Λάμπρον δὲν ἔπρεπον εἰμὴ 27 ἄνδρες, ἐκ τῶν Τούρκων ἐφρονεῦθησαν πλῆθος ἀπειρον· ἐν γένει ὅμως οὐδὲν κωλύει τὸ νὰ πιστεύσωμεν, ὅτι ὁ Τουρκικὸς στόλος ὑπεχώρησεν εἰς τὸν Λάμπρον ἐν τῷ προκειμένῳ ἀγῶνι.

Ἄλλ' ὅσον ἐντιμὸς καὶ ἂν ἀπέβη οὗτος, κρίσιμος βεβαίως δὲν ἐγένετο. Οὐδὲν τῶν Τουρκικῶν πλοίων κατεστράφη καὶ οὔτε ἠδύναντο νὰ καταγραφῆ διὰ τῶν μικρῶν σαφῶν τοῦ Λάμπρου, τοῦλάχιστον δίκροτον ἢ φρεγάς. Ἴνα ἐπέβη τοιοῦτον καίριον τραῦμα, ὅπως εἶχεν ἡ ἑλληνικὴ δύναμις, ἄλλος τρόπος δὲν ὑπῆρχεν εἰμὴ νὰ σφενδομισθῶσιν κατὰ τῶν πολεμίων πυροπολικά. Τοῦτο

ἀπεδείχθη τρανώτατα ἐπὶ τῆς τελευταίας ἐπαναστάσεως, ὅτε οἱ ἡμέτεροι ἀπαντήσαντες τὸν στόλον τῶν πολεμίων ἐφρόντιζον πρὸ πάντων νὰ ὑπερπλεύσωσι καὶ τοῦτο κατορθώσαντες ἐξέπεμπον κατ' αὐτῶν τὰ καταστρεπτικά ἐκεῖνα σκάφη, τὰ ὁποῖα πολλακίς ἐπιτυχόντα νὰ κολήσωσιν εἰς μίαν ἢ πλείονας ναῦς κατέφλεγον αὐτάς. Ἄλλὰ περιεργον εἶναι, ὅτι ἐνῶ ἐκ διαλειμμάτων ἐγένετο πρὸ πολλῶν ἑκατομμυρίων χρεῖσις πυροπολικῶν ἐν ταῖς ἡμετέραις θαλάσσαις καὶ ἐνῶ πρὸ εἰκοσαετίας μόλις τότε ὁ Ὀσμανικὸς στόλος εἶχε καταστραφῆ εἰς Τσεσμεν διὰ πυροπολικῶν, ὁ Λάμπρος οὐδέποτε φαίνεται μεταχειρισθεὶς τὸ φοβερὸν τοῦτο ὄπλον. Οὕτως λοιπὸν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἅμα ἐν ταῖς τάξεσι τῶν πολεμίων ἤθελον προκίψει γενναϊότεροί τινες ἀξιωματικοὶ ἢ ἐπιτηδεῖοτεροί σκοπευταί, ὁ στόλος τοῦ Λάμπρου, ὅσω ἐπιτηδεῖως, ὅσω ἡρωϊκῶς καὶ ἂν ἐκυβερνᾶτο, ἤθελον εἶναι δυσκολώτατον νὰ ἀνθέξῃ, καὶ τοῦτο ἀπεδείχθη δυστυχῶς ἐν τῇ ναυμαχίᾳ, ἣτις συνεκροτήθη περὶ Καφηρέα κατὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 1790. Τῶντι κατὰ ἀπρίλιον τοῦ ἔτους τούτου ὁ μὲν Λάμπρος μετὰ πλοίων 9 ἐναυλόχει εἰς Κέα, ὁ δὲ Ὀσμανικὸς στόλος ἐπεράνη τῇ 6 τοῦ μηνὸς μεταξὺ Ἀνδρου καὶ Εὐβοίας ἐκ πεντεκαίδεκα πλοίων συγκείμενος, ἐν οἷς καὶ δίκροτα καὶ φρεγάδες. Ἐξορμήσαντος δὲ τοῦ Λάμπρου ἀμέσως εἰς συνάντησιν αὐτοῦ, μετὰ τριῶρον πυροβολισμὸν οἱ πολέμιοι ὑπεχώρησαν, ὅπως καὶ ἐν τῇ προηγουμένῃ ναυμαχίᾳ. Ἄλλ' ὑπεχώρησαν, ἵνα ἐνωθῶσι μετὰ τῆς περιμενομένης Ἀλγερινῆς μοίρας, ἣτις περιελάμβανεν οὐκ ὀλίγας φρεγάδας καὶ πρὸ πάντων διοκείτο ὑπὸ ἀνδρῶν ἀπτόητων καὶ ἐπιτηδεῖων. Ὅθεν ἅμα ἐνωθέντων τῶν δύο στόλων τὴν ἐπιούσαν, τὰ πράγματα μετέβαλον ὅψιν τὸσφ μάλλον ὅσω δύο ἐκ τῶν πλοίων τοῦ Λάμπρου, κυβερνώμενα ὑπὸ τῶν Σπεταιωτῶν Ἀναργούρου καὶ Καρακατσάνη, παρακολουθήσαντα τὴν προτεραίαν τοὺς τραπέντας πολεμίους, δὲν ἠδυνήθησαν τὴν ἐπιούσαν νὰ ἐνωθῶσι μετὰ τῶν λοιπῶν ἕνεκα τῶν ἐναντίων ἀνέμων.

Οὐδὲν ἤττον ὁ Λάμπρος, καὶ τοι δὲν εἶχεν ἤδη εἰμὴ πλοῖα 7, καὶ ταῦτα παθόντα τὴν προτεραίαν βλάβην οὐ μικράν, δὲν ἐδίστασε ν' ἀντιπαρταχθῆ ὥστε συνεκροτήθη ἀγῶν φοβερός περὶ Καφηρέα, ἥτοι περὶ τὸν χῶρον ἐκεῖνον, ὅπου μετὰ 35 ἔτη ἐμελλε νὰ διαπράξῃ τὸ νεώτερον ἡμῶν ναυτικὸν ἐν τῶν λαμπροτάτων αὐτοῦ κατορθωμάτων. Οἱ ἐχθροὶ περιζώσαντες τὴν μοῖραν τοῦ Λάμπρου ἤρχισαν νὰ πυροβολῶσι πανταχόθεν κατ' αὐτῆς· ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην δὲν περιορίσθησαν εἰς ἀπλοὺς πυροβολισμοὺς. Ἡ ὀσμανικὴ ναυαρχίς, φέρουσα 7½ πυροβόλα, ἀπεπειράθη μετ' οὐ πολὺ νὰ προσκολληθῆ εἰς τὸν Ἀχιλλέα, τοῦ ὁποίου ὅμως ὁ κυβερνήτης, ὁ γεν-

ναϊος Ζυγούρης, ανάψας ἐν τῷ ἄμα πυρὰ ἐπὶ τῶν κεραιῶν καὶ ἀπειλήσας οὕτω νὰ μεταδώσῃ τὸ πῦρ εἰς τὸν πλησιάζοντα κολοσσόν, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ὀπισθοδρομήσῃ. Τότε ἡ ναυαρχὸς ἐνωθεῖσα μετὰ τῶν Ἀλγερινῶν φρεγάδων, ἐπέπλευσε κατὰ τῆς *Μαρίας* τοῦ Πασχάλη Κασίμη, ὅστις δὲν ἠδυνήθη νὰ διαφυγῇ τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Οἱ Ἀλγερινοὶ εἰσπηδήσαντες ἐντὸς τοῦ πλοίου τούτου ἐφόνευσαν, ὡς βεβαιοῦται, 147 Ἕλληνας, καὶ, τραυματίσαντες τὸν τε κυβερνήτην καὶ τοὺς περιλειφθέντας τρισκαίδεκα ναῦτας, ἐκυρίευσαν τὴν *Μαρίαν*. Ἐτερον δὲ Ἀλγερινὸν σκάφος φέρον τριάκοντα καὶ ἕξ μεγάλα πυροβόλα, προσεκολλήθη εἰς τὴν Ἀθηρᾶν, τῆς ὁποίας τὸ κατάστρωμα ἐπληρώθη διὰ μιᾶς πολεμίων. Ὁ Λάμπρος ἀντιπαραταχθεὶς ἐκ τοῦ συστάδην καὶ καταβαλὼν τοὺς εἰσπηδήσαντας ἐσώθη μὲν, ἐσώθη ὅμως, ἵνα παρασταθῇ μάρτυς τῆς καταστροφῆς δλοκλήρου σχεδὸν τοῦ στολισκου αὐτοῦ. Τὸ πλοῖον τὸν Ἐμμανουὴλ Μουρτσουάκη, ἀποβαλὼν τὸν πυρνήθιον ἰστὸν καὶ τὸν κυβερνήτην αὐτοῦ, ἐπυρπολήθη ἐπὶ τέλους ὑπὸ τῶν ἰδίων ναυβατῶν. Περὶ τὸν Δημήτριον Ἀλεξόπουλον δὲν ἔμειναν ζῶντες εἰμὴ 10, οἵτινες ἔρριψαν τὸ σκάφος εἰς τὴν νήσον Ἀνδρον, καὶ οἱ μὲν ναῦται φυγόντες διεσώθησαν, ἀλλ' ὁ ἀτρόμητος Ἀλεξόπουλος προσαγαγὼν θρυαλλίδα εἰς τὴν ἐναπομείνανσαν ὀλίγην πυρίτιδα, ἀνετινάχθη μετὰ τοῦ πλοίου καὶ τῆς σημαίας εἰς τὸν ἀέρα. Τελευταῖον δ' Εὐστράτιος Νικηφοράκης ἠδυνήθη, εἰ καὶ περιεζωσμένος ὑπὸ πολεμίων, νὰ ρίψῃ τὸ πλοῖόν του εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ σωθῇ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς νήσου μετὰ τοῦ πληρώματος καὶ τῆς σημαίας. Τὰ κατὰ τὰς τρεῖς ὑπολειπομένους νῆας ἀπέβησαν τότε δεινότατα τὸσφ μᾶλλον δεινὰ ὅσα ἢ τοῦ Κωνσταντίνου Παταράκη καὶ ἡ τοῦ Ζυγούρη, δὲν ἠδύναντο διὰ τὸν ἐναντίον ἄνεμον νὰ προσέλθωσιν εἰς βοήθειαν τῆς Ἀθηρᾶς. Ἡ κατάσταση τῆς ναυαρχίδος ἦτο φοβερά· οἱ ἴστοι αὐτῆς εἶχον βλαθῆ καίριως· αἱ κεραιαὶ κατεκόπησαν· τὰ ἴστια καὶ τὰ πλευρὰ κατετρυπήθησαν· τὸ σκάφος πανταχόθεν διέρρεε, καὶ αὐτὸς ὁ Λάμπρος ἔφερε τραῦμα εἰς τὴν κεφαλὴν. Οὐδὲν ἤττον ὁ ἀδάμαστος ἀνὴρ ἐπέμενε ἀνταγωνιζόμενος καὶ μὴ πειθόμενος νὰ καταλίπῃ τὸ σκάφος αὐτοῦ μέχρις οὗ, ἀφοῦ ἐκ τῶν 295 ἀνδρῶν, ὅσοι ἀπήρτιζον τὸ πλήρωμα τῆς Ἀθηρᾶς, δὲν ἔμειναν εἰμὴ 5 ἀξιωματικοὶ καὶ 55 ναῦται, ἐζήτησαν οὗτοι λέμβους παρὰ τῶν ὑπηνέμων συντρόφων καὶ ἐσώθησαν δι' αὐτῶν, πυρπολήσαντες μὲν τὴν Ἀθηρᾶν, ἀπελθόντες δὲ αὐτοὶ μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ των, ἐπὶ τοῦ πλοίου τοῦ Παταράκη, εἰς Μῆλον.

Ἡ ἄμυνα ὑπῆρξεν ἥρωικὴ καὶ δικαίως ἐθαυμάσθη ὑπὸ τῆς τοῦ κυβερνήτου τοῦ Γαλλικοῦ δρόμωνος, ὅστις παρῆστη πόρρωθεν θεατῆς τοῦ τραγικοῦ ἀγῶνος καὶ ὑπὸ τοῦ Ἐνετοῦ ναυάρ-

χου Ἐμοῦ· ἡ δὲ ζημία ἦν ὑπέστησαν οἱ πολέμοιοι ἐγένετο οὐ μικρά, διότι ἀπέβαλον, ὡς βεβαιοῦται, τριςχιλίους νεκροὺς καὶ πολλοὺς τραυματίας, ὅπερ ἐπὶ τοῦ προκειμένου δὲν εἶναι ἀπίθανον διότι καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἔπεσον περὶ τοὺς 650 ἄνδρας. Ἐὰν ὁ Λάμπρος εἶχε πυρπολικὰ, ἢ ἔκβασις ἤθελεν ἀποβῆ βεβαίως ἀλλοῖα· ἀλλ' ἀναγκασθεὶς ν' ἀντιπαραταχθῆ διὰ πλοίων μικρῶν εἰς τὰ μέγιστα τῶν πολεμίων σκάφη καὶ ἀπαντήσας τελευταῖον ἄνδρας γενναιοτέρους ἢ πρότερον, ἀναγκάτως κατεγράφη. Δὲν ἀπέβαλεν ἐν τούτοις τὸ θάρρος καὶ τὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ ὁ ἦρωας τῆς Βοιωτίας, ἕνεκα τοῦ δλεθρίου ἐκείνου ἀτυχήματος. Ἀλλὰ διοργανώσας τὴν ναυτικὴν αὐτοῦ μοῖραν, ἠτοιμάζετο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν ἀγῶνα, ὅτε ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ 1791 ἔλαβε παρὰ τοῦ Ῥωσικοῦ στραταρχείου ἐπανειλημμένως διαταγὰς νὰ παύσῃ πᾶσαν ἐχθροπραξίαν, διότι ἤρχισαν διαπραγματεύσεις πρὸς τοὺς Τούρκους, αἵτινες ἀπέληξαν εἰς τὴν ἐν Ἰασίῳ εἰρήνην τοῦ 1792. Ὁ Λάμπρος, ἀγανακτήσας, ἀνεφώησεν, ὅτι, ἐὰν ἡ αὐτοκράτειρα συνωμολόγησε τὴν εἰρήνην αὐτῆς, ὁ Κατωτέρα ἀκόμη δὲν ὑπέγραψε τὴν εἰδικήν του, ἐξέδωκεν ἔντονον κατὰ τῆς Ῥωσικῆς πολιτικῆς διαμαρτύρησιν καὶ κατέλαβε τὴν κατὰ τὸ Πορτοκάλιον Λακωνικὴν παραλίαν, ἵνα ἀπὸ τοῦ ὀρητηρίου τούτου ἐξακολουθήσῃ τὰς ἐκδρομὰς. Πρὶν ὅμως προφθάσῃ νὰ πράξῃ τι, προσεβλήθη αὐτόθι ὑπὸ τοῦ Ὄσμανικοῦ στόλου· καὶ ἀντέστη μὲν τῇ 6 καὶ τῇ 7 Ἰουλίου, ἀλλ' ἐπὶ τέλους, προτραπείς ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μάνης Τζανέτου Γρηγοράκη, διέσχισε τὴν νύκτα τῆς 7 πρὸς τὴν 8 τὸν ἐχθρικὸν στόλον καὶ ἀποπλεύσας εἰς Ἰθάκην ἐπέστρεψεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ῥωσίαν.

Εἰς τὴν τελευταίαν κατ' αὐτοῦ ἐπίθεσιν τοῦ τουρκικοῦ συνέπραξαν καὶ δύο γαλλικαὶ φρεγάδες, κατὰ δὲ τὸν Ὀλιβιέρον (τόμ. 2, σελ. 320 καὶ ἐπ.) μία μόνον φρεγάς, ἡ *Μετρίοφρων* ὑπὸ τὸν Βενέλ· τοῦτο δὲ διότι δύο τῶν καταδρομικῶν του εἶχον πρὸ ὀλίγου προσβάλει καὶ πυρπολήσει δύο γαλλικὰ ἐμπορικὰ πλοῖα. Τινὲς τῶν ἡμετέρων ἠθέλησαν νὰ ἀμφισβητήσωσι τὴν τοιαύτην αἰτίαν τῆς εἰς τὸν προκειμένου ἀγῶνα γαλλικῆς ἐπεμβάσεως, ἀποδόντες αὐτὴν εἰς πολιτικὰ τῆς Γαλλίας συμφέροντα. Ἀλλ' αἱ κατὰ τὴν τελευταίαν ἐπανάστασιν περιπέτειαί τοῦ ναυτικοῦ ἡμῶν, τοῦ ὁποίου πολλὰ καταδρομικὰ ἐξετράπησαν προϊόντος τοῦ χρόνου, εἰς πράξεις ἡκιστα ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ πολέμου ἐπιτρεπομένας, ἐξηγοῦσι τοὺς ἐλέγχους τῆς Γαλλικῆς κυβερνήσεως καὶ ἄνευ ἄλλων πολιτικῶν λόγων. Ὅπως δὴποτε ὁ Λάμπρος ἐπιστρέψας εἰς Ῥωσίαν δὲν ἔτυχε παρὰ τῇ Αἰκατερίνῃ εὐμενοῦς δεξιῶσεως· ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς ὁ διαδεξάμενος τὴν ἀρχὴν τῷ 1796 Παῦλος Α', ἀμείβων τὰς ὑπηρεσίας αὐτοῦ, ἐδώρησατο τῷ ἀνδρὶ γεν-

ναίαν χρηματικὴν χορηγίαν. Καὶ μετ' οὐ πολὺ δ' Ἀλμπρος ζήτησας τὴν ἐκ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας ἄφεισιν, κατεστάθη εἰς Κριμαίαν ὄπου ἀπέθανεν ἐν ἀκμῇ ἔτι τῆς ἡλικίας τῷ 1804. Ὅσονδ' ἦποτε δὲ καὶ ἂν ἀπέβη ἐπὶ τέλους ἀτυχῆς, ἀνεδείχθη εἰς τῶν μεγάλων ναυτικῶν ἡμῶν ἡρώων καὶ ὁ κράτιστος ἴσως τῶν ἀθλητῶν, ὅσοι ὑπὸ ξένας μὲν σημαίας, ἐν αἰσθηματι ὁμως Ἑλληνικῶ, ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς τοῦ ἔθνους ἀνεξαρτησίας πρὸ τῆς τελευταίας ἐπαναστάσεως.

Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

ΑΠΟΔΗΜΙΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΟΛΟΝ

Λονδίνα· 181 σελ. 227.

Γ'

Ἦσαν δὲ μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ δύο ἀξιωματικοὶ πεπαιδευμένοι, τολμηροὶ καὶ ἐπιχειρηματῖαι. Ὁ πρῶτος, ὁ κ. Πάγερ, ἀξιωματικὸς τοῦ αὐστριακοῦ στρατοῦ, εἶχε καταστῆ γνωστὸς ἐκ τῶν πολυαριθμῶν γεωλογικῶν ἐρευνῶν τὰς ὁποίας ἐπεχείρησε κατὰ τὰς Ἄλπεις. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, Ἰλαρχος, εἶχε πέσει εἰς τὴν ἐκστρατείαν τοῦ 1848 εἰς τὴν Ἰταλίαν· ὁ δὲ υἱὸς, σπουδάζας εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Newstad ἐν Βιέννῃ, ἔδειξε μεγίστην κλίσιν πρὸς τὰς γεωγραφικὰς ἐπιστήμας, καὶ προσκολληθεὶς εἰς τὸ ἴσχυτον τῶν ἐπιστημῶν τούτων, ἠσχολήθη εἰς τὴν διαγραφὴν τῶν ἑλβετικῶν, τυρολικῶν καὶ ἰταλικῶν Ἄλπεων. Ἡ ἐργασία αὕτη εἶχε προσελκύσει τὴν προσοχὴν εἰς αὐτόν. Ὁ δεῦτερος, ὁ κ. Οὐαϊπρέης, καταγόμενος ἐκ Βάδης, εἶχε βαθμὸν αὐστριακοῦ ὑποπλοιάρχου. Φοιτήσας εἰς τὴν ναυτικὴν ἀκαδημίαν τοῦ Φιουμίου καὶ διακριθεὶς ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Τέγετωφ, παρελήθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐπιτελεῖόν του ὅτε ἐξάλλῃ μὲ τὴν *Νοβάραν* νὰ φέρῃ τὰ λείψανα τοῦ ἀτυχοῦς *Μαξιμιλιανου*. Διαρκοῦντος δὲ τοῦ ταξιδίου τῆς *Γερμαρίας* εἶχον παρατηρήσει πράγματά τινα ἢ καὶ συμπτώσεις ἐξ ὧν ὑπέθεσαν ὅτι ἡ θάλασσα, ἡ ἐκτεινομένη πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Σπίτζβεργ, εἶναι εὐκολωτέρα πρὸς πλοῦν ἢ ὅσον ὑπετίθετο ἐν γένει. Καὶ τοιαύτην ἀποκτήσαντες πεποιθήσιν ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιχειρήσωσιν ἀμέσως τὴν δοκιμὴν. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο, ἐπειδὴ προέκειτο νὰ διατρέξωσι θαλάσσης ἀγνώστους καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἀλιευτὰς, ἠγόρασαν λέμβον ἰστιοφόρον ἐκ τῶν ἐν χρῆσει παρὰ τοῖς Νορβηγοῖς, συνεκρότησαν πλήρωμα ἀνδρῶν ἑπτὰ μετὰ τοῦ κυβερνήτου, καὶ ἀπῆλθον εἰς τὴν ἀνακάλυψιν.

Εὐτυχῶς ἡ ὑπόθεσις αὐτῶν ἠλθήσευσε, διότι ἐπροχώρησαν εὐκόλως ἐκεῖ ὄπου μέχρι τοῦδε οὐδὲν πλοῖον εἶχε περάσει. Δὲν λέγω ὅτι εὐρον ὄλως διόλου ἀνοικτὸν τὸν δρόμον καὶ ὅτι

δὲν ἐχρειάσθη μεγίστη φρόνησις νὰ ὁδοιπορήσωσι μεταξὺ πάγων καὶ ὑποθαλασσίων ρευμάτων, ἀλλ' ὅτι οὐδαμοῦ εὐρον ἀνυπερβατὸν ἐμπόδιον πάγου καὶ ὅτι ἐλευθέρως διεχάραξαν δίοδον ἀφοῦ ἐτράπησαν τὸ Σπίτζβεργ πρὸς μεσημβρίαν ἐντὸς τῆς εὐρείας λεκάνης τῆς ἐμπεριεχομένης μεταξὺ τούτου καὶ τῆς νέας Ζέμβλης. Τὸν δὲ Σεπτέμβριον 1871 φθάσαντες εἰς τὴν 78^{ην} μοῖραν τοῦ πλάτους καὶ τὴν 42^{ην} τοῦ μήκους, πρὸς ἀνατολὰς τοῦ μεσημβρινοῦ Greenwich εἶδον ἐκτεινομένην πρὸ αὐτῶν θάλασσαν ἐλευθέραν πάγων. Ἐπεκυρώθη λοιπὸν ἡ ἰδέα αὐτῶν ὅτι ἡ ὁδὸς αὕτη ἐφαίνετο ἡ καλλίτερα ὅπως ὑπάγη τις πρὸς τὸν πόλον, ἀπέχοντα σχεδὸν ἐξ ἴσου ἀπὸ τοῦ Σπίτζβεργ καὶ τῆς νέας Ζέμβλης. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἀποδημηταὶ δὲν ἦσαν παρεσκευασμένοι πρὸς μακροτέραν ἐκδρομὴν, ἠναγκάσθησαν νὰ ἐπανέλθωσι. Μόλις δὲ φθάσαντες εἰς Τρόμοσι πρὸς τὴν βορειοδυτικὴν ἄκρην τῆς Νορβηγίας, ἐτηλεγράφησαν πρὸς τὸν διδάκτορα Πέττερμαν ἀναγγέλλοντες τὴν εἶδησιν τῆς ἐλευθέρως ταύτης θαλάσσης. Περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι συνεκινήθη μεγάλως ὁ γεωγράφος, λαβῶν εἶδησιν ὄλως ἀπροσδόκητον ἀνατρέπουσαν ἐν μέρει τὸ σύστημα αὐτοῦ.

Ἴδου δὲ πῶς καταλήγει ἡ ἐκθεσις τὴν ὁποίαν οἱ κύριοι Πάγερ καὶ Οὐαϊπρέης ἔγραψαν περὶ τῆς ἐκδρομῆς αὐτῶν·

«Ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἡ θάλασσα τῆς νέας Ζέμβλης πρὸς ἄρκτον τοῦ 70^{ου} παραλλήλου εἶναι τόσον ὀλίγον γνωστὴ καὶ τόσον διάφορος, εἶναι ὅτι ὅλα τὰ πλοῖα τὰ ὁποῖα ἀπειραθήσαν νὰ ἐισχωρήσωσιν εἰς αὐτὴν ἐφθασαν πολλὰ ταχέως καὶ ἀνεχώρησαν ἐπίσης ταχέως. Ἡ ἰδία ἡμῶν πῆρα, ἐπικυρωθεῖσα καὶ ἀπὸ τὰς τελευταίας Νορβηγικὰς ἀποδημίας, ἀποδεικνύει ὅτι ἡ καταλληλοτέρα ἐποχὴ ἕνεκα τῶν πάγων εἶναι τὰ μέσα, ἴσως δὲ καὶ τὸ τέλος Σεπτεμβρίου. Αἱ περὶ τῆς ὑποθαλασσίου θερμοκρασίας παρατηρήσεις ἡμῶν δεικνύουσιν ὅτι κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην δυνατὸν ρεῦμα, ὄλως ὁμοιον πρὸς ὕδωρ θερμὸν, περιβάλλει τὸ ἀρκτικὸν ἀκρωτήριον ὄπου χωρίζεται. Καὶ εἰς μὲν κλάδος φέρει πρὸς ἄρκτον, ἕτερος δὲ ἀναβαίνει πρὸς ἀνατολὰς, τὸ δὲ ὕδωρ ἀραιούται καὶ ψυχραίνεται βαθμῆδόν ἕως οὐ φθάσῃ εἰς τὰς δύο ταύτας διευθύνσεις.

»Βολιδосκοπήσαντες δὲ ἐμάθομεν ὅτι ὅλη ἡ πρὸς ἀνατολὰς λεκάνη τοῦ ἀρκτικοῦ ἀκρωτηρίου καὶ τῆς νήσου τῶν Ἄρκτων ἔχει μικρὸν βάθος καὶ ὅτι τὸ βάθος τοῦτο σμικρύνεται πρὸς βορρᾶν. Παρατηρητέον δὲ ὅτι εἰς τὰς θαλάσσας ταύτας τὰ κῆτη εἶναι τόσον πολυάριθμα ὥστε ἀνά πᾶν βῆμα ἀπηντῶμεν τοιαῦτα.

»Τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐκδρομῆς ἡμῶν ὑπόσχονται πολλὰ ἄλλα σπουδαιότερα ἐὰν γίνῃ δευτέρα, πλειότερα καὶ πληρέστερα μέσα ἔχουσα.